

מראי מקומות- שבועות כ"ו

- (א) מי שהשבועה קודמת לביטוי ולא שהביטוי קודמת לשבועה- פי' הריטב"א דהיינו דקודמת השבועה להמעשה של הביטוי, ולא שקודמת השבועה להביטוי ממש, ולישנא קלילא נקט. אולם ע' ברש"ש דכ' לבאר באו"א, דהיינו דכוונת הגמ' לומר דצריך להיות הלשון שבועה קודמת ללשון הביטוי, דהיינו שצריך לומר שבועה שאוכל או שלא אוכל, אבל אם אומר אוכל או לא אוכל בשבועה, אינו חייב על שבועתו. וכש"כ אם נשבע שאכלתי או שלא אכלתי (ואפי' אם אמר לשון שבועה מקודם), דאז אפי' המעשה הי' קודם להשבועה, וא"כ ודאי אין השבועה מחייבו קרבן.
- (ב) האדם בשבועה פרט לאנוס- פרש"י כגון בשבועה דלשעבר, וחושב דשבועתו אמת, זהו חסרון בהאדם בשבועה. וע"ע בריטב"א דהביא מה דא"י בנדרים דנדרי אונסין מותרין, דהיינו שהדירו חבירו שיאכל אצלו וחלה הוא או בנו וכדו'. וההיא אינו נלמד מהא דהאדם בשבועה, דההיא בשעת שבועה לבו הי' בשבועה גמורה, אלא שבא לו אונס אחרי כן מבחוץ שלא לקיים דבריו, דזה נפקא לן מסברא דלא מהני, דמסתמא אדעתא דלהוי ההיא אונסא לא נדר.
- (ג) דא ודא אחת היא- פרש"י דאי אתה מוצא העלם חפץ בלא העלם שבועה, ומה דאמר' בברייתא דאינו חייב על העלם חפץ, זו אינה משנה. וכ' הריטב"א דאינו מחזור, דלא פירשו הכי בגמ'. ולכן פי' דכוונת הברייתא לומר, או אינו אלא העלם חפץ, דהיינו או אינו אלא ונעלם חפץ נמי, כלומר שיהי' העלם זה וזה בידו, ת"ל בשבועה ונעלם, על העלם שבועה לבדה הוא חייב, ולא שיהי' עמה העלם חפץ, דבהעלם זה וזה בידו פטור. ולפי זה מה דשואל הגמ' אח"כ העלם זה וזה בידו מהו, ע"כ זהו רק אליבא דר' יוסף דס"ל דשייך העלם חפץ בלא העלם שבועה, ולכן לדבריו שייך לפרש הברייתא כפשוטו, דמיירי בהעלם חפץ גרידא, ושפיר שואל הגמ' היכא שהעלם זה וזה בידו.
- (ד) והא משכחת לה כגון דאמר שבועה שלא אוכל פת חטין והושיט ידו לסל ליטול פת שעורין ועלתה בידו של חטין וכסבור שעורין היא וכו'- כ' המצפה איתן דדוקא הכא פטור משום דמעטי' קרא, אבל בשאר איסורים כה"ג חייב, ואף דלכא' מתעסק הוא ולענין שבת יהי' פטור בכה"כ, מ"מ זה הוי כחלבים ועריות דחייב במתעסק שכן נהנה.
- (ה) העלם זה וזה בידו מהו- ע' בחזון איש (חור"מ, ליקוטים סי' כ"ד לדף יט.), דביאר דשאלת הגמ' ביט. הוא אם טעם פטור העלם מקדש הוא משום שהוא קרוב לאונס, ולכן גם אם נעלם ממנו הטומאה יהי' פטור, או דלמא הטעם הוא משום קרוב למזיד, ולכן אם גם נעלם ממנו הטומאה יהי' חייב קרבן. ולכא' צ"ל דזהו השאלה כאן, האם טעם הפטור דהעלם חפץ משום שהוא קרוב לאונס, ולכן גם נעלם ממנו השבועה פטור, או דלמא הטעם הוא משום שהוא קרוב למזיד, ולכן היכא שהוא ג"כ נעלם ממנו השבועה שפיר הוי שוגג וחייב.
- (ו) חזינן אי מחמת שבועה קא פריש, וכו'- פרש"י לעיל (יט.) דאי מחמת זה פריש, דהיינו דאמר לו שנשבע ופריש, א"כ מחמת שבועה פריש, ואם אמר לו שזהו החפץ פריש, אלמא דהעלם חפץ בידו. וע"ז הק' דודאי פריש משום שניהם, דכשהזכירו לו א' זכר השני, וא"כ העלם שניהם בידו. ובריטב"א שם פי' באו"א קצת, דא' גער בו למה עשית זאת, והוא אומר שמא נשבעתי או שמא זהו החפץ, וע"ז הק' הגמ' דאינו מוכח, דאולי חד מינייהו נקט.
- (ז) אלא לא שנא- פרש"י, ופטור, אבל הרשב"א פי' דלא שנא והוי איבעיא דלא אפשיטא.
- (ח) א"ל באומר יודע אני ששבועה זו אסורה, אבל אני יודע אם חייבין עליה קרבן או לאו- הק' הריטב"א, מה הי' קו' רבא בכלל, לימא דמיירי דהי' שוגג בלאו שבה, דהיינו ידיע דהי' נשבע לשקר, אבל סבר דמותר לעשות

בלבו להוציא בשפתיו אותו לשון שהוציא, רק דהי' עושה ביטול בלבו, אבל כאן שלא גמר בלבו להוציא מפיו פת שעורים, ולא מדעתו יצא מפיו בכלל, אין כאן שבועה, דלשבועה בעינן שהוא פיו ולבו שוין ללשון שמוציא מפיו.

(ב) **משום דהוי תרומה וקדשים שני כתובים הבאים כא' - פרש"י** דתרומה היינו תרומת מלאכת המשכן. וכ' הריטב"א דלא מחוור, שהרי לא מצינו בשום מקום דקרו רבנן לתרומת המשכן תרומה סתם. ועוד הק' **התוס' הרא"ש**, דלפי רש"י פסוק א' של הקדש הוא בתורה, אבל פסוק של תרומה הוא בדברי הימים, ולא אמרי' בזה ב' כתובים הבאים כא', ולכן הם מפרשים (כמש"כ תוס') דתרומה היינו תרומה ממש (וחשיב קדשים כלפי חולין).

כן, וזה יהי' א"ש אף לרבנן דמונבו. וכ' דמיושב ע"פ מש"כ רש"י בשבת דלגבי שבועת ביטוי אומר מותר אנוס הוא ופטור, ונלמד מהא דהאדם בשבועה, וא"כ שפיר הק' רבא, ושפיר צריכין לאוקמי' כמונבו.

(ט) **מצטער ואכלה בשגגת שבועה מאי - הק' הריטב"א**, לימא בהא ג"כ לישרי לי' מר, דלא גרע מנדרי אונסין שחלה הוא או בנו או שעכבו נהר שהוא מותר. והביא שיש שפירשו דלא מיירי במצטער דחולי אלא במצטער דתיאבון, וא"כ אינו חשיב אונס, וכ' דלא מחוור. והוא תי' דלא התירו נדרי אונסין (דלהבא) אלא בנשבע לעשות מעשה, דאז אין חלות השבועה נגמר עד שעת מעשה, וכיון דאונס הוא בשעת מעשה, ואנן סהדי דאדעתא דהכי לא נדר, הו"ל דברים שבלבו ובלב כל אדם, והוי כאילו פירש. משא"כ בנשבע להבא שלא יעשה איזה דבר, אז החלות שבועה הוא בשעת השבועה, וא"כ בכה"ג חלה השבועה מיד, ושוב אי אפשר להתירו אלא במקום סכנה ממש.

(י) **בשפתים ולא שגמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת שעורין - פי' הריטב"א**, דאם גמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת שעורין, מותר בכולם, פת חטין משום דלא אמר חטין, ופת שעורין משום דהי' לבו לאסור שעורין. אבל אם גמר בלבו להוציא פת חטין והוציא פת סתם, אין הביאור דאסור בכל פת, אלא דאסור בפת חטין משום דכך הי' בלבו, וכיון דלשון פת סתם ג"כ כולל פת חטין, והי' לבו לאסור חטין, א"כ שפיר אסור בפת חטין משום שבועתו. אולם עי' בריטב"א שהביא מיש שפירשו דכיון דהוציא פת סתם, באמת אסור בכל פת שבעולם. ואף דאם הי' נשבע לאחר בכה"ג הי' אסור בכל פת שבעולם, היינו משום דהרי אותו האחר משביעו ע"פ משמעות הדברים שאמר. אבל כאן שנשבע מעצמו ולדעת עצמו, נאמן הוא על עצמו דאינו אסור אלא בפת חטין.

(יא) **והוציא פת שעורין - פי' הריטב"א** דמה דלא אמרי' דדברים שבלב אינם דברים, ומותר הוא בפת שעורין, היינו משום דלא אמרי' דדברים שבלב אינם דברים אלא במי שגמר